

Barthes vaticina a morte do autor. Estamos na época do anonimato?

Non farei cátedra sobre este tema, principalmente porque non me vexo capacitado. Así que respostarei desde os meus poemas, onde adoito falo de non ser ninguén (“how dreary to be someone”, E. Dickinson) e de non procurar o extraordinario (“para ser extraordinario non debes facer nada”, B.M. Koltès). E onde a miña referencia inmediata é a carta de Keats a Woodhouse, 1818, onde nega o ego do poeta.

“Se decidir é cortar / eu decido a contorna do meu verso / co pulso de quen contempla” (poema meu recollido en “A tarde. O desacougo.”)

“Son só un deses epígonos / que viven na vella casa da linguaxe” Walter Muschg.

Estaremos diante do poema que xa non inventa? Comecemos pois, desde a escasez.

Cambiar de nome, Amauta, é un acto de resistencia?

“Nieva / y en la ciudad todos quieren cambiar de nombre” iso dixo o poeta chileno Jorge Teillier. Eu precisaba un cambio de nome para, en certo grao, liberarme de todo o anterior (familia, ex amigos, ex compañeiros de militancia). Non tería crédito crear unha personaxe excesivamente estraña, así que pensei na mestura dun apelido galego común máis un nome que, diferenciativo, que albergara algo de misterio. Finalmente o nome apareceu en 2005, no cemiterio de Montparnasse en París. Nese cemiterio, entre outros, atópanse os restos de César Vallejo. O fermoso do camposanto é que no medio de destacados personaxes das artes (Cortázar, Baudelaire, De Beauvoir-Sartre, Tzara...) tamén hai veciños dos distritos conlindantes que visitan as lápidas dos seus seres queridos. Unha señora que estaba a

cambiar as flores da lápida dun familiar, chamou por nós e moi amablemente nos conduciu até a tumba de Vallejo, sen nós dicirle nada. De volta daquel cemiterio foi cando pensei que “Amauta”, o nome daquela revista vanguardista e indixenista peruana, podería ser un bo alcume para o que daquela semellaba querer ser un heterónimo, e que non deixaba clara unha identidade de xénero concreta.

Finalmente o nome tomou corpo, e quedou un pseudónimo que apareceu por vez primeira nunha bitácora persoal na rede e no número 35 da revista Dorna (2007).

Unha sociedade sá e unha sociedade crítica. Que cambiarías desta?

Entreguei moitos esforzos a ese cambio. Creo que sería unha mestura entre transformar a sociedade para crear un contrapoder efectivo, e crear un contrapoder efectivo para transformar a sociedade. Calquera amigo marxista pensaría que son un libertario. E

calquera amigo libertario pensaría que son un marxista.

Creo tamén que o desenvolvemento económico non acadou melloras sociais, e que un suposto aumento de ingresos por parte das arcas públicas non conlevou un aumento nas políticas sociais. E creo feroz e firmemente nas sociedades fortes, e non tanto nos Estados.

Por que non unha Galiza ou unha Catalunya (por citar os países nos que vivín) democrática e independente cunha sociedade civil forte e crítica, cun Estado propio e soberano que dote do necesario ás persoas, actuando como un axente da xustiza social impulsada pola propia sociedade?

Eu vivín unha das piores e máis aburridas décadas do século XX, os anos 90. “Vivimos no mellor dos mundos posibles” dixo un tal Felipe González. Logo veu o aznarismo, a burbulla inmobiliaria, e o “todo es ETA”. No global a queda do bloque

socialista e a chamada “Fin da historia”, as guerras en Iraq e logo a guinda, que foi o 11-S e a guerra de Afghanistan (xa no século XXI). É por iso que despois desta depredación absoluta dos recursos e das persoas, toca decrecer, ir máis devagar, e revisar o impacto das nosas vidas no planeta.

Facémonos no encontro co outro. Que alter ego poderías ter?

Se tivera que elixir outro alter ego, se non é dabondo xa con este que levo posto, supoño que sería unha mestura entre Oblomov e calquera outro artista cunha obra escasa pero sorprendente. Así que á preguiza do Oblomov inicial lle engadiría a capacidade puxilística de Arthur Cravan, o verso libre de Oroza, e a xenialidade atroz dun Gothfried Benn, por exemplo; sen esquecer a pulsión da fuxida, do abandono, e da autoexclusión dun Salinger ou dunha María Mariño.

Na túa viaxe a México, onde eu tamén estiven, que foi o que máis che sorprendeu?

A mestura dos elementos prehispánicos, hispánicos e do elemento afromexicano (negado pola oficialidade). Eu visitei o centro e sul de México en 2014, nunha viaxe en transporte público desde DF a Oaxaca. Evidentemente tiña unha imaxe mental aproximada do sitio que visitaba, pero México supera con creces a previsión do viaxeiro. Desde a magnitude da megalópole, a explosión de cor das rúas, o sabor da gastronomía, a potencia dos seus movementos sociais, o dinamismo das súas artes e letras; México foi sen dúbida unha das viaxes que máis recorrentemente lembro e na que o “gap cultural” é máis forte do que nos pensamos.

Eu fun a México na procura dos seus poetas e tamén na procura do muralismo, principalmente. As pinturas muráis de Diego Rivera, José Clemente Orozco, Álvaro Siqueiros, Rafael Cauduro. Lembro vivamente a chegada a DF porque nos días previos houbera

unha dura folga de mestres “normalistas”. Nesa folga uns 30.000 mestres de todo o país acamparan no Zócalo e tentaron chegar até o aeroporto Juárez de Cidade de México. O grupo policial de “granaderos” (equivalente aos antidisturbios) reprimiu a protesta antes da entrada no aeroporto, así que non tiñamos moi claro se teríamos ou non problemas para chegar até o centro de DF. Dito e feito, ao chegarmos a taxista alertounos de que non podía entrar no centro histórico por motivo da folga, cousa que comprendimos e camiñamos un bo rato baixo a chuvia de setembro, coas mochilas e de madrugada (pois de madrugada chegaba o noso voo procedente de París) por algunhas das rúas do centro histórico, que todos sabemos que non son de todo seguras na noite.

En Oaxaca pasounos algo semellante, ao chegarmos sabíamos da existencia dunha folga do sector do transporte, motivo polo que tivemos que baixar camiñando desde a parte alta de Oaxaca

até o hostel onde pernoctabamos. A cidade estaba parada e tiñamos coñecemento de que anos antes (co gallo dunhas protesta en Oaxaca) varios solidarios cataláns foran detidos polos federais. Así que entramos solidariamente a pé, e conscientes de non chamar a atención. Pero a cabra tira ao monte, que se soe dicir, e acabamos na praza do Zócalo na masiva manifestación que se convocara ao final do día. O ambiente era magnífico, columnas de xente traballadora agrupada por oficios, estudantes, e varios grupos de indíxenas ían chegando ao Zócalo, e finalmente os aplausos para a columna de familiares de presos do ERP. A miña compañeira alertoume de non chamar a atención na protesta pero de súpeto comezou a sonar o himno da unidade popular chilena, o “Venceremos”. Non puidemos reprimirnos, así que cantamos puño en alto e quedamos coa marcha das folguistas. Chegada a noite achegámonos aos familiares de presos do ERP e estivemos un bo rato a conversar, cousa que nos foi moi grata.

No plano artístico lembro moi ben os muráis do Hospicio Cabañas (Guadalajara), os da Secretaria de Educación e os do Palacio de Xustiza, onde para entrar tivemos que sortear varias liñas de “granaderos”, xa que había un frote control policial do centro do DF debido aos disturbios da folga de “normalistas”.

No plano literario, as librarías. Pasear polas librarías de vello en Donceles, visitar a librería Péndulo do bairro de Roma. Lembro que en cada cidade mercabamos libros que líamos nos longos traxectos de bus. Así que nas esperas fomos lendo a Montemayor, a Monsiváis, a Maples Arce, a Rosario Castellanos, a Elena Garro, etc. E lembro que tamén lera previamente aos infrarrealistas Bolaño, Mario Santiago, Bruno Montané, Orlando Guillén, etc. Porén pasear polo DF era unha cousa case coñecida para nós.

Vimos o “Grito” (a festividade patria de México que conmemora a independencia) en Guadalajara, no

medio de fortes chuvias. Estivemos na Casa Azul de Frida, paseamos por Coyoacán, visitamos o centro fotográfico de Puebla, vimos ao pai Popocatepetl, escoitamos paxaros ao raso en Monte Albán, e merquei –ou mercamos- todos os libros que puidemos até encher unha mochila que previamente baleiráramos de roupa.

Castelao fala da convivencia entre celtismo e hispanidade. Cres que gz é parte dos dous?

Non creo na idea identitaria de nación. Para min Galiza é porque unha parte maioritaria da súa poboación así o quere. Non creo nunha Galiza céltica, e moito menos nunha Galiza hispánica (se entendemos o hispánico como español). Galiza non é España. Pero se entendemos o hispano como ibérico (así o entendeu tamén Castelao), daquela si. Sen dúbida somos ibéricos. Pero tamén engadiría a idea de fisterra atlántica que non somentes é unha ubicación xeográfica senón unha posición no sistema-mundo capitalista. Un lugar de

menor desenvolvemento económico que outras nacionalidades de Europa pero tamén un espazo onde os cambios chegan devagar, quizabes con máis tempo para cavilar sobre eles.

Nin sequer somos galegos por obra do idioma, nin por dispor dunha base histórica que nos é común como galegos. Somos galegos porque desde o século XIX até agora, houbo unha vontade popular máis ou menos forte de autoxestión, autogoberno ou soberanía. Mais nada. E Galiza será na medida en que haxa unha vontade de pervivir coma tal.

Falo da fragmentación en tina modotti. Os dualismos han de ser superados?

Tiven a sorte de poder ver boa parte da obra de Tina Modotti e de Edward Weston no MAM (Museo de Arte Moderno) no DF. Tina Modotti foi unha das miñas persecucións durante a época na que me submerxín en México e nas autoras e autores expatriados en México

(Tina é unha, pero tamén Remedios Varo, Leonora Carrington, Tomás Segovia, ou Buñuel).

Non son quen de determinar o que debe ser superado ou non. Non gosto da tarefa de taxónomo no eido das artes, en xeral. Creo nos elementos únicos que hai en moita da xente que explotou a fragmentación como recurso, entre elas Tina Modotti, o propio Godard ou outros moitos, noutras disciplinas.

Unha foto que me gusta é a do neno en primeiro plano de rodchenko. Que foto elixirías?

Podería dicir moitas, as fotos de Istanbul de Ara Güler, en concreto as de Sirkeci nevado. Tamén a obra fotográfica do mexicano Manuel Álvarez Bravo e a de Robert Mapplethorpe. E Venezia vista por Gianni Berengo Gardin.

Tantísimas fotos.

O mundo do cinema, no que ando agora... esas influencias existen, as do cinema, na túa escrita?

Moitísimas, probablemente porque o cinema cambiou as vidas das persoas que viviron/vivimos no século XX. Eu fun cinéfilo desde unha idade temperá. Na idade do coñecemento, nos primeiros anos da adolescencia comecei a ver (na compañía dalgúns amigos da escola) filmes de moitos dos cineastas europeos clásicos: Eisenstein, Buñuel, Fellini, Pasolini, Wenders, Fassbinder, Zulueta ...E tamén dos que daquela (anos 90) estaban a a marcar o momento: Kusturica, o #Dogma95, Angelopoulos, Cronenberg, ...

Digo que tiven esa sorte, a de atopar xente con intereses nas artes. Na escola iso non se promociona, salvo honrosas excepcións.

Á hora de escribir creo que tendo a percurar imaxes que moitas veces proveñen do cinema ou que dun xeito reminiscente voltan a min desde os

filmes. Tendo a procurar imaxes moi poéticas que poderían estar por exemplo nas obras máis estéticas de Kieslowski ou Peter Greenaway, pero tamén no cinema máis prosaico estilo Éric Rohmer o Naomi Kawase, coas súas diferenzas, claro. Tamén coas películas que teñen un diálogo marcadamente poético. “O ceo sobre Berlín” dirixida por Wenders pero escrita por Peter Handke, e tamén por exemplo “O ceo protector” de Bertolucci pero baseada na novela de Paul Bowles. Pero tamén a paixón que desprenden as personaxes de Fatih Akin ou de R.W. Fassbinder.

O cinema aproxímanos ao mundo dos sentimentos, das emocións, e ten ese input equiparable ao do poema en boa parte da súa expresión. É inevitable, non achegarse a el con ollos de poeta, como tamén é inevitable achegarse a poesía con ollos de cineasta.

Na miña cidade hai unha pequena perla que é o Cinema Truffaut (Girona), do que son abonado case permanente. Ten

unha programación moi ben seleccionada e unha xestión impecable.

Falabamos da carga xudeo-cristiana. Tés na túa identidade aspectos dela?

Ben, diferenciemos aquí dúas cuestión: A miña relación cos relixións (con todas) e a miña relación co pouso que quedou de nacional-catolicismo.

Para comezar debo dicir que eu non teño fe. Non é algo do que estea especialmente orgulloso. Ter fe, como comunmente se di, move montañas. Así que teño certa envexa desa forza extra que teñen os crentes. Pero non teño fe, simplemente observo o fenómeno relixioso como un fenómeno social, antropolóxico, persoal, etc. Con simpatía crítica que dicía Juan Goytisolo.

A miña familia, o meu núcleo familiar, meu pai e miña nai, eran cristiáns de esquerdas, ou cristiáns de base. Na miña casa escoitei falar de Ernesto Cardenal e da Teoloxía da Liberación dun xeito

habitual. Dun cristianismo indisociable da idea de pobreza evanxélica e dun cristianismo en relación fraterna con outros credos, en concreto cos credos cos que estivo en contacto na península ibérica: islam e xudaísmo. Non e van o 50% da miña familia provén de Córdoba, unha das cidades onde con máis claridade se deu ese encontro relixioso (até a imposición do cristianismo).

En relación co Islam e co xudaísmo non sionista (que existe, dou fe). Debo dicir que sempre sentín unha especial comodidade nos países ou zonas de maioría musulmana que visitei: Túnez, Marrocos, Turquía, Indonesia, Malasia, ... Non sei ben o motivo pero atopei a miña casa na mesquita de Kairouán, na chamada á oración escoitada desde Sultanahmet, ou na Jama'a Masjid de Fatehpur. Mesmo durante un tempo achegueime como mero observador ao sufismo mevleví, tan impregnado de poesía e corporalidade.

A experiencia co xudaísmo foi parecida. Vivio nunha cidade cun “Call” (bairro xudeu), o famoso “Call jueu” de Girona, cun centro xudeu onde se pode desfrutar do pouso desa cultura nesta zona de Catalunya. E co engádego de Girona ter sido un dos puntos do xudaísmo que máis eruditos concentrou durante a idade media, sendo nomeadamente a cidade do pensador xudeu Bonastruch de Porta.

No literario, debo dicir que no Estado Español existe unha negación evidente das realidades lingüísticas e literarias que coexistiron co castelán. Todos sabemos do caso do catalán, galego, ou vasco (e tamén doutras linguas como o occitano, ou o aragonés). Pero tamén houbo unha negación por parte da oficialidade de dúas expresións lingüísticas de grande nivel literario que se desenvolveron na península durante bastantes séculos. É dicir, un escolar do Estado Español descoñece os autores en lingua hebrea e árabe ibéricos. Un caso

máis de supremacismo castelán, e de odio á diferenca.

No tocante á herdanza sociolóxica do nacional-catolicismo, creo que é unha pátina que impregna todo nas nosas sociedades. Eu tiven unha experiencia nefasta nunha escola privada e católica na que malgastei 5 dos anos máis relevantes da miña vida. A boa nova foi que reconducín ese rexeitamento doutrinario inicial nun laicismo radical, e nunha posterior liberación de moitos dos comportamentos impostos tanto pola escola en cuestión como pola familia. Hoxe quedan inda espazos nos que o Opus Dei, as congregacións católicas, os grupos de elites que se apoian no fanatismo católico toman postura e alienan xeracións enteiras de escolares que nun futuro son incorporados a postos relevantes do mercado laboral, do mundo político ou das elites económicas. Iso é así. Cómpre sinalar o mundo do ensino privado e concertado relixioso, e romper a cadea de transmisión do modelo nacional-

católico. Obviamente iso debe ir unido a un marco legal laico e un ensino público dotado dos mellores medios.

A túa viaxe a xapón, foi un punto de inflexión?

A viaxe a Xapón (2009) foi simplemente o colofón a toda unha etapa de inmersión no mundo nippón na que aprendín os fundamentos do idioma xaponés e onde tentei achegarme ao feito cultural desas illas.

De Xapón xa coñecía o cinema. Desde o cinema de Ozu e Mizoguchi, ao da “nuberu bagu” xaponesa e tamén algún das perlas do actual cinema do Xapón como Naomi Kawase ou Kore-Edda. Non entrara, iso si debo recoñecelo, na literatura xaponesa máis aló de Mishima e Kawabata, así que decididamente fun revisando a obra doutros. Shikibu Murasaki, Matsuo Basho, Sei Shonagon, Issa, ...

Do idioma cheguei a coñecelo dun xeito elemental. Hiragana, Katakana, e

despois cheguei a coñecer uns 200 kanji (sobre un total de 5000, son poucos kanji). E podía manter unha conversa básica sobre unha situación cotiá, pouco máis. Pero saber algo de xaponés facilitou a viaxe e me achegou aos nippons, que como todo o mundo sabe levan no ADN o concepto “shinsetsu” ou bondade. É unha bondade que impregna a todo o mundo. Axudar a un descoñecido é habitual, sobre todo se o descoñecido coñece un chisco o código de comportamentos sociais que se consideran aceptables (non tocar, non expresar grandes afirmacións ou negacións, ser educado).

Visitamos o espazo que abrangue o centro de Xapón desde Nikko (polo norte de Tokyo) até Osaka (polo centro-sul). Iso inclúe Kamakura, Kyoto, Himeji, Nara, Koya-San, ... Foi sobre todo unha visita centrada en coñecer o Xapón tradicional. Shintoísmo, budismo tendai e budismo shingon, caligrafía, vestimenta tradicional, templos, ... Mesmo estiven varios días

nun súcubo do monte Koya onde convivín no día a día cos monxes, a oración, a queima de tablillas para os mortos, o canto do Sutra do loto polas mañás.

A conclusión, unha das moitas, foi que en Xapón se dá esa beleza sinxela e efémera. O ikebana, a caligrafía, o cultivo de crisantemos, o son da auga das fontes de Kiyomizu Dera, ... Nós visitamos Xapón en “momiji” (caída da folla) e os arces e os gingkos amosaban a súa máis intensa beleza.

Impose ta chance, serve ton bonheur, va vers ton risque, etc. Que che evoca esta frase de rené char?

De Char conservo versos memorables. “J’écris brièvement. Je en puis guère m’absenter longtemps. S’étaler conduirait à l’obsession. L’adoration des bergers n’est plus utile à la planète”.

O confort era un crime para Char. Debemos manter viva a impaciencia,

cando menos a impaciencia precisa para abrir camiños.

Eu adiqueille un poema a Char: “Como unha claridade onde o poema é a sinistra / man que queima e decapita / os prexuízos”.

A felicidade, estamos preparados para ela? En que consistiría?

Disque a felicidade consiste en desenvolver as nosas potencialidades na súa máxima expresión. Tamén seica é un estado de desposesión ou de carencia. É probable que así sexa pero cústame escribir desde a felicidade. Non son o único ao que lle acontece tal cousa. Seica a felicidade non ten prestixio intelectual.

No mundo actual, este que nos tocou vivir, é moi complexo atopala. Pasa dun xeito efémero, son somentes destellos.

Canto hai de improvisación nos teus poemas?

Pode que a improvisación apareza no impulso inicial pero o resultado final sempre é froito do traballo e da revisión do verso.

Niso cheguei a ser moi obsesivo e creo que foi un erro. Un exceso de rectificación sobre o impulso inicial pode amosar as suturas. O meu traballo debe ser eliminar os elementos sobrantes do poema. Manter o bloque inicial sobre o que se esculpe, e retirar material, máis que engadir. Ogallá acadara achegarme a iso.

Esta, está sendo unha conversa con moita improvisación. A escritura automática, é un modus operandi?

Foino durante un tempo. Comecei a practicala dun xeito continuado por recomendación do que daquela era o meu psiquiatra, o vigués de adopción Uxío Castro. Estiven a tratamento psiquiátrico durante un ano escaso, debido ao meu trastorno de pánico. Foi un proceso do que non me importa falar porque malia a enfermidade, lembro

que foi unha época de fondo desenvolvemento persoal, chea de novas aprendizaxes e de fermosas anécdotas.

Tras varios ataques de pánico acabei derivado ao sistema público de saúde mental, en Lavadores (Vigo). Alí dei por casualidade con Uxío Castro, un coñecido psiquiatra afincado en Vigo. A entrada na consulta resultou curiosa, cheguei moi desanimado pero ao abrir a porta, vexo unha lámina de Magritte, as obras completas de Marx, de Lenin, e do Che Guevara. A primeira pregunta que me fixo foi o motivo polo que falaba galego, “é vostede nacionalista do BNG ou do meu amigo Antóm Árias Curto?”. A pregunta foi sorprendente, desde logo, inda que eu non falaba galego por ningún deses dous motivos. O psiquiatra en cuestión resultara ser un lacaniano, bo coñecedor da obra de Marx, algo ou bastante afrancesado, rusófilo no literario, e moi desencantado da súa militancia na LCR.

Tiñamos longas conversas que entendo excedían a relación terapeuta-paciente

convencional. Lembro de estar conversando máis de 2 horas, e ao saír da consulta as miradas de desaprobación do resto de pacientes. Non me medicou, en troques, convidoume a lecturas, principalmente Chejov e Lacan, e tamén á súa biblioteca persoal (case monográfica) centrada no mundo da psicanálise.

Así que foi por el que comecei durante un tempo a practicar escritura automática. Debo dicir que na actualidade uso este recurso pero combinado con outras fórmulas (que non rituais) habituais no meu proceso creativo.

A influencia decía doutras disciplinas. A música, algo moi importante para min, que 3 grupos escollerías?

De case todas as disciplinas artísticas. Moitas veces cando alguén pregunta por referencias case sempre falo de obras que non teñen que ver co poema. Antes falabamos de cinema, tamén o mundo das artes plásticas, o teatro tamén.

No eido musical dubido. A pregunta fai referencia a grupos pero case diría que estou nun plano moi clasicómano. No mundo da música clásica tiro cara opción máis contemporáneas, por exemplo a compositora grega Eleni Karandrou. Supoño que moita xente, ti mesma, lembrarás as melodías de moitos dos filmes de Theo Angelopoulos. Pois ben, todas estas pezas musicais foron compostas por Eleni Karandrou, que mantivo unha diálogo musical cos filmes de Angelopoulos.

Engadiría que sinto paixón pola obra do violonchelista catalán Pau Casals, e pola súa vinculación coa paz, cos valores do republicanismo e con Catalunya. Creo que foi un innovador na interpretación como solista de violonchelo, dando liberdade plena ao movemento dos brazos e do arco. Alén diso foi un solidario e benefactor do Goberno da Generalitat no exilio, e reivindicou o dereito á libre

autodeterminación dos pobos na sede da ONU.

En terceiro lugar, e depois dun bo rato de reflexión, diría que Johan Sebastian Bach. As variacións Goldberg na obsesiva versión de Glenn Gould, ou a suite nº1 interpretada por Jacqueline du Pré.

En a plus tard mesmo os poemas se poderían converter en canción. Estamos tamén na época da permeabilización?

Si e non. Hai unha loita entre un mundo onde cada vez os límites dos modelos de creación son cada vez máis abertos e menos puros. Pero por outra banda inda hai muros. Muros reais e impostos, pero tamén muros autoinfundados. Habería, sen dúbida, que abrir esa percepción pechada e deixar que o poema aconteza en simple contacto coa vida.

Non é menos certo que eu creo nunha escrita do poema heterodoxa pero do poema. Do poema e sen malgastar o tempo en pentagramas, nin en interpretacións escénicas, nin en malabarismos. “El poema no se prueba en los oídos sino en los ojos y sobre la letra o su visión interior. Es necesario ver el poema, no al poeta. Sí, desconfiemos todos de la voz alta del poeta (...). El poeta, a lo supremo, lo sencillo y lo callado, siempre”. Iso dixo Juan Ramón Jiménez. Eu simplemente concordo.

Na época dos nazis, artistas alemán creaban o colectivo FREIER KÜNSTLERBUND París. Se tiveras vivido esa época, farías un grupo clandestino?

Non penso en se tería creado ou non un grupo clandestino. Sinceramente creo que agora mesmo se podería crear un, como maiores dificultades iso si. Os medios de control, vixilancia e castigo do inimigo son moito máis sofisticados. Pero o feito foi que non creei ningún grupo clandestino.

Nota: se tivera creado un grupo clandestino tampouco o afirmaría ante unha xornalista, agás se xa tivera prescrito.

A nicaragua sandinista nos 80. Loitarías se foras nicaraguense na revolución?

Trátase dun exercicio un tanto ucrónico. Pertenzo a unha xeración que non viviu exactamente unha loita semellante á da Revolución Sandinista, e que nin sequer tivo unha oportunidade de mudar radicalmente as cousas. O meu/noso tempo foi o dunha resistencia case ímprova, como a da tarefa de Sísifo coa pedra. Pero alomenos serviu para poder dar un relevo entre a xeración que viviu o socialismo real e as revolucións do Terceiro Mundo, e a que logo tirou adiante movementos populares e democráticos como o 15-M ou o chamado “procés” catalán. Tocounos servir de enlace entre os que desertaran do cambio político por decepción, por crise de valores ou por simple medo; e os que decidiron non agardar por un colapso sistémico e optaron por dar o paso adiante e ensaiar o cambio (cooperativismo, defensa do territorio,

municipalismo, loita sindical, dereitos civís, loita antipatriarcal,...).

No tocante á Revolución Sandinista debo dicir que era un tema do que adoito se falaba na miña casa, quizabes por aquela mestura de movemento anticapitalista e cristianismo de base. Lembro tamén como se viviu o día da derrota electoral do FSLN de febreiro de 1990. É unha desas imaxes que gardo, malia eu ter daquela só 8 anos. Posteriormente, e dado que Girona é unha cidade cunha grande presenza de ex brigadistas e simpatizantes sandinistas, tiveron contacto con moita desta xente que si que participou en primeira persoa da Revolución e das campañas de alfabetización. Obviamente sinto un grande aprezo por todos eles, pero tamén unha crítica ao falso sandinismo dos irmáns Ortega e á burocratización dos principios do propio sandinismo.

A morte de kurt kobain é relevante para min. Que morte che afectou na literatura?

Lembro perfectamente a morte de Kurt Cobain, eu tiña 13 anos. Supoño que como todos debín

forrar a carpeta da escola con algunha foto ou frase del. De todos xeitos eu nunca fun especialmente “moderno” nin demasiado mitómano. Inda que xa que falas dun personaxe que toca os dous aspectos (o musical e o literario), eu tocarei un dos que eu máis segúin na adolescencia e a posteriori: Lou Reed.

Debo dicir que fun seguidor de Lou Reed tanto da súa carreira musical como da súa escrita. Tendo xa a posibilidade económica de poder ir a algún dos seus concertos, tiveron a mala fortuna de non acabar de ir nunca. Nun primeiro momento porque desprogramou unha serie de concertos que incluían algún en Catalunya. Logo por non poder ter ido á presentación do libro de letras de cancións en Barcelona, e finalmente pola morte do propio Lou Reed. Esa debo confesar que foi unha morte que me afectou pola admiración que sempre profesei cara el.

Nos 60 en California seguirías o ideario hippy?

Outro exercicio ucrónico. Teño serias dúbidas de se tivera seguido nalgunha parte o ideario hippy. Definitivamente non me vexo coma tal. Si que entendo que o hippismo tivera lugar na California dos 60, ou noutros puntos do planeta, pero principalmente nos USA. Entendo que desemboca despois de toda unha serie de precedentes históricos (tamén filosóficos e literarios) como podería ser o movemento beat, a música folk, a difusión das drogas psicoactivas, a liberación sexual, ou mesmo o trascendentalismo americano (Thoreau, Ralph Waldo Emerson...) e ten toda unha lóxica de ruptura detrás.

A pureza, o constructio. Cres que somos ou que nos facemos?

Síntome na obriga de dicir que somos unha construción, para non caer en determinismos que impidan a liberdade ou o progreso. Unha construción impura como a da Torre de Babel, que tivemos a fortuna de “ver” caer. Un lugar onde os idiomas se disgregan e se rompe a falsa

harmonía. Procurar a pureza pode ser letal, por incesario.

A noite... é o tempo onde todo sucede, ou non sucede nada?

“Nunha noite pódense percorrer os camiños da vida toda”, iso dixo D.X. Cabana. Eu sei ben que fun poeta cando menos unha noite enteira.

Existen manifestos de literatos galegos (nós os inadapados, máis alá). Se tiveras que facer un que aspectos incluírías?

Síntome reflectido no texto de Manoel Anotnio “Fatiguémonos”. De todos xeitos non son unha persoa cun grande sentido de pertenza senón de afastamento. Porén non sei se asinaría manifestos. Nalgún intre tentei facer un automanifesto que tivo algo de repercusión nas redes daquela. O automanifesto en cuestión chamouse “Fundar un vran”. Neste caso é un manifesto sobre a escrita, e coma tal cheo de contradicións e de inconcrecións. Do mesmo xeito que un outro texto meu, “Poesía (modelo para romper)”. Neste caso hai un xogo cunha

serie de instrucións sobre algo que carece de receitas e que rexeita por principio calquera idea de definición.

O amor é un tema que me interesa especialmente, tratado como unha salvación. Como o incorporas ós teus poemas?

Ben, eu comezo a primeira parte de “A tarde. O desacougo.” cunha cita textual de Ungaretti: “o verdadeiro amor é unha quedanza acesa”. E estou dacordo en que o amor pode salvar, pero tamén creo que pode condear e ser amor igualmente. Desde logo o amor é tamén un motor das nosas vidas, quen sabe se o primeiro e fundamental. E se é o motor das nosas vidas, éo tamén do poema. Os amores e os afectos poden ser moi múltiples e diversos, pero o certo é que mobilizan vidas enteiras.

Gústame especialmente o mito de eros e psique. Escollerías algún mesmo non sendo grego que se achegue a túa condición existencial?

Como anécdota direi que sempre lebrarei “Eros e Psique” pola escultura de Michelangelo Buonarroti que hai no Louvre. Lembro que na miña primeira visita ao Louvre acabei na sala desta escultura e unha turista ianqui abrazou literalmente a escultura mentres unha amiga lle facía fotos co móbil. Unha das bedeis que ali había comezou a berrarlle para que non tocara a escultura, cousa que a turista non fixo ata que acabou a sesión fotográfica.

Hai moitos mitos que me interesan no mundo grecorromano pero tamén no mundo hebraico, no islam, en oriente, etc. Xa mencionei o mito bíblico da torre de Babel, podería dicir tamén Edipo, o nacemento de Venus (visto por Homero), o Golem, o personaxe de Aryuna do Bhgavad Ghita,moitos.

Estou vendo cadros de remedios varo e leonora Carrington. O surrealismo está presente nos teus poemas. Surrealismo pop?

Non me miro nada pop, de feito eliminei moitas das referencias explícitas que fixen nos meus primeiros poemas. Primeiro de todo por

consideralas excesivamente elitistas, mesmo snobs (desde o punto de vista etimolóxico da palabra snob). E unha vez eliminadas penso que o surrealismo estivo presente desde que comecei a tomar consciencia dos meus intereses literarios, artísticos ou filosóficos. Supoño que comecei con Buñuel pero podería engadir o surrealismo mexicano na pintura (que ti ben citas), ou na miña predilección por Raymond Roussel. Engado que vivo en Girona, lugar de nacemento e residencia de Dalí (Figueres, Port Lligat, Púbol) e onde o uso do absurdo forma case parte da forma de pensamento de moita xente. Seica a tramuntana ten estas cousas.

Creei o que eu chamo anarco-galeguismo. Cres que é un ideario actual e actualizante?

Estou algo lonxe xa do devalar ideolóxico do espazo soberanista galego. Sinceramente creo que o contrapunto libertario é algo a incorporar, como unha especie de pátina ética que envolvera os enfoques e as accións do soberanismo galego. Neste caso quizabes estea moi influenciado polos anos de observación e militancia no soberanismo catalán, e pola

pegada do anarcosindicalismo e do mundo libertario no catalanismo. Pero entendo tamén que sería un espazo a explorar por parte do soberanismo galego e que tamén poría en contradición (do mesmo xeito que acontece en Catalunya) ao mundo do anarquismo en Galiza, introducindo debates como o do idioma ou o da libre autodeterminación dos pobos.

Encanteríame coñecer marrocos. Que lugar che gustaría coñecer a ti?

Todos, sen excepción.

Que prefires a Rosalía de castro ou á Rosalía do trap?

A quen prefires a Camille Claudel ou a Henry D. Thoreau? Son persoas, disciplinas e épocas non comparables.

Uxío novoneyra di “bailas e fasme libre”, que é o que che fai libre a ti?

O exercicio da liberdade en si propia. Eu experimentei esa liberdade o día no que o President Carles Puigdemont declarou a

independencia de Catalunya en sede parlamentaria, e despois de gañar lexítimamente un referéndum de autodeterminación.

O postmodernismo afirma que non existen verdadeiramente posibilidades de emancipación. Estamos constantemente atrapadxs en nós mesmos?

Debería dicir que non. Eu son un pesimista esperanzado. Alguén que ás veces cre e deposita espranzas en movementos sociais e políticos que logo non acadaron os obxectivos iniciais, que fracasaron parcialmente ou por completo, e que logo deixan un pouso de certa nostalxia en min. Recoñezo non ser o único así. Ilusioneime co movemento 15-M, coa PAH, co movemento independentista catalán, ...Pero asumo o risco e o resultado destes ensaios como algo necesario para avanzarmos como sociedade e como un reflexo real das aspiracións da xente.

As mil e unha noites. Sherezade. Volvendo á noite. A túa noite máis reveladora?

Pois todas as que pasei na compañía dos meus dous mellores amigos. Foi xente que coñecín cando ninguén daba un pataco por min, que é xusto cando os falsos amigos desaparecen. Foron escasamente 3 anos pero valeron a amizade dunha vida.

As revolucións, de que forma?

Dunha forma verdadeira e que non deixe paso a un modelo burocratizado ou autoritario. Sei que é pedir demasiado, válenme tamén imperfectas pero defendibles e que non teñan vontade de imperturbabilidade.

Avanzando coa conversa. Se falamos de moda... implicacións de vestir dun determinado xeito?

É curioso pero non tiven adolescencia ou cando menos tiven unha adolescencia fundamente reprimida tanto polos meus pais como pola escola privada á que fun forzado a asistir. Daquela non tiven unha decisión real sobre cal debía ser a miña aparencia. A escola impedía determinadas formas de vestir con castigos e

diversas trabas de tipo académico (todas elas inxustas). Nun primeiro momento chegaron as camisolas reivindicativas e o pano palestino, supoño que por admiración filo-abertzale. E logo, moito máis tarde foi cando apareceu a barba, o aro na orella e unha estética moito máis alternativa. Lembro que cortaba o pelo ao cero cíclicamente simplemente por non ir á perruquería. E que logo dei o paso a ter pelo longo polo mesmo motivo, non ir á perruquería.

Durante unha época aproveitaba ás viaxes a Reino Unido e Alemaña para mercar algo de roupa en mercadillos de Londres, Birmingham, Berlín, Düsseldorf,...Sitios que visitaba e que dalgún xeito representaban o tipo de música que seguía nese momento ou un tipo de estética que non se podía acadar en Barcelona ou Girona.

Atráenme as culturas orientáis. A túa viaxe a xapón... Tés persoalmente influencias do budismo?

Si, en Xapón dise que se nace shintoísta (polo vitalismo desa relixión)e se morre budista (pola introspección, a reflexión, o recollemento).

Reitero que teño un interese fondo por todas as relixións como fenómeno. Eu non practico nada, nin teño fe. Pero recoñecezo que aprendín dalgunha doutrina como o Islam, o budismo , o sikhismo, etc.

No encontro para min está a verdade. O azar, cres nel?

Non e que crea, é que existe e está presente nas nosas vidas.

Sabes que o imaxinario colectivo É unha responsabilidade socio-artística?

Responsabilidade, si, compromiso, non. Non creo no compromiso pola esquerda. De feito eu creo que os que nos situamos na esquerda (nunha esquerda non acomplexada e cos pés na rúa) somos absolutamente libres no que pensamos, facemos ou difundimos. Pero hai quen ten compromisos co poder, eses serían os únicos irresponsables.

Dentro desa responsabilidade da que ti falas, por suposto axudamos (como calquera persoa minimamente consciente) a crear un imaxinario

colectivo que sirva para avanzar e que marque puntos de referencia para o presente e o futuro.

Se puideras gravar un video en mtv. Como sería?

Non sería.

O mar está presente de maneira relevante na miña obra. Que che evoca o mar?

Crieime en Vigo e nun primeiro momento sempre pensara que me sería imposible vivir sen mar. Unha vez en Catalunya, xa na comarca na que vivo, que está regada por varios ríos (entre eles o Ter) recoñezo non ter sentido esa ausencia. Descoñezo o motivo, quizabes pura adaptación.

Se che regalaran un cadro de algún museo famoso, cal escollerías? Eu a Gioconda.

Sería complexo elixir un en concreto pero lembro uns tristísimos xirasois que hai no Leopold Museum de Viena e que foron pintados por un tal Egon Schiele. Esa podería ser unha pintura coa que eu me identifico.

Tamén sentín un grande impacto pola obra de Anselm Kiefer, Franz Kline, Miquel Barceló, Remedios Varo, Masaccio, Gustav Klimt, ...

A música industrial sedúceme. O ruído é máis valioso que a comunicación efectiva?

Convencime de que a comunicación é fundamental no que se refire á escrita. Daí provén o meu proceso de simplificación e redución. Pero o ruído forma parte tamén desa comunicación porque dalgún xeito tamén emite unha mensaxe.

Hai xente que practicou o chamado “ruidismo” como unha especie de fórmula non semiótica, se se me permite a expresión, e que creo que fixo un aporte ao mundo das artes.

A linguaxe é limitada polas palabras finitas. A música é ilimitada? Ata que punto?

A linguaxe ten unas posibilidades ilimitadas, o limitado é o idioma (ou os idiomas), é dicir o código. Pero a linguaxe é unha capacidade e non un código, porén a tarefa é facer que esa capacidade supere ao código.

A música, os idiomas, o xadrez teñen unha serie de posibilidades limitadas que proveñen da mera combianación dos seus elementos. Como é lóxico son limitadas, pero non se deben subestimar as súas posoibilidades xa que hai billóns de posibilidades que fan case imposible que esteamos diante de obras exactamente iguais ou que se dea un acabamento das posibilidades das mesmas.

As palabras poden achegarse ás cousas pero nunca acadan tocar exactamente o que queremos dicir. A tarefa de quen escribe poesía é liberar a linguaxe e non tanto exprimir o idioma.

Derrida fala de falogocentrismo. Cres que existe unha carga patriarcal?

Por descontado, é máis, creo que o sistema literario galego adoeceu desa carga e que mesmo as persoas de xénero masculino sufrimos esa marcada presenza dos “patriarcas”.

Sinceramente, atopo moi desmotivador que un sistema literario que desexe ser minimamente sólido inda recorra a ese tipo de totems masculinos.

Cal foi a túa máis grande desfeita? A túa derrota?

Tiven varios procesos que considero de dor e dos que nunca falei dun xeito explícito. Nun primeiro momento quixen vivir en Galiza e non acadei tal, tentei resistirme a deixar o país pero non foi posible. Outro fracaso persoal foi a militancia política, sempre fallida ata chegar á conclusión de que quizabes (quizabes!) non son un militante. E digo que non son un militante básicamente porque non me sei relacionar coa xente, e desa dificultade de socialización despréndese tamén a imposibilidade de participación no colectivo. O fracaso no mundo académico, tamén. A ruptura da relación familiar, que está recollida na parte final de “A tarde. O desacougo.”. E a escrita como un imposible onde estou presente e ausente, onde me debato entre ser e desaparecer. Todo isto podería estar presente na segunda parte de

“Constante hora de boca e precipicio”, nuns poemas que agrupei baixo o título de “Intraordinario”.

Todos estes loitos, que a priori constitúen procesos dorosos e estigmatizantes nalgún caso, creo que contribuíron finalmente a atopar o meu lugar neste remanso á beira do Ter. Foi unha fuxida pero tamén unha liberación dunha contorna persoal que non axudaba a me desenvolver dunha forma natural e verdadeira. Ou sexa que tiven que pasar por unha ruptura moi importante que se materializou na miña saída do país no ano 2004 para me decatarme de que precisaba dar este paso cara alí.

**Seguindo coa comunicación e a lingüística...
que é máis importante para ti, escoitar ou
falar?**

Disque o oído é o primeiro sentido do que nos dotamos. Un feto de non moi avanzada xestación pode escoitar o bategar da nai, mesmo afaise a este ritmo cardíaco e lle reporta benestar. Así que eu opto por escoitar.

Que quixeras esquecer, que non podes esquecer?

Supoño que moitas ou algunhas cousas, como calquera persoa. Gustaríame esquecer a malleira que lle deron uns policíaas nacionais a un ionqui o día que me detiveron (ano 2000 na comisaria de Compostela), pero é imposible porque repenica no pensamento moitas noites. Gustaríame esquecer o día que tiveron que identificar o cadáver dunha muller que se suicidara. Gustaríame esquecer erros que cometín nun periodo que abrangue entre os 18 e os 22 anos. Un periodo de tempo moi convulso onde cometín erros de fondo que inda me persiguen.

A diversidade, o multiculturalismo ou un humanismo radical?

A diversidade existe, é un feito. A idea de multiculturalidade é un concepto moi anglosaxón que pretende que quedemos pechados no noso espazo cultural-identitario de orixe. Fronte a iso, valores republicanos. Na república todo somos cidadáns e iguais.

Ninguén cuestina os elementos de orixe da cadaquén, e alén diso seremos tratados como iguais sen distincións.

Asimilacionismo á francesa? Non, máis ben un duplo compromiso coa comunidade de orixe pero tamén coa de recepción. Non creo na “integración” dun individuo ou dun colectivo ou minoría nunha sociedade “x”. Creo que todos formamos parte desa sociedade na medida en que vivimos nela. Eu son catalán porque vivo, traballo e pago os meus impostos en Catalunya. No modelo multicultural eu sempre sería un “galego en Catalunya”, e no modelo francés estaría forzado a asimilarme. Fronte a estes modelos estancados e non permeables de identidade, eu creo no humano como un proceso complexo onde moitas veces intervén o azar, as necesidades laborais, os vínculos familiares, o desexo de pertenza (ou non), etc. E isto só é viable nunha república, posibilidade que no noso caso foi secuestrada polo Estado Español.

A natureza... a maior sensación de embelesamento, onde foi?

Unha das experiencias máis impresionantes da miña vida foi visitar Sulawesi (Indonesia). No centro de Sulawesi está o pobo Toraja, coñecido polos seus famosos ritos funerarios. Pois ben, nesta zona puiden camiñar longo entre o bosco tropical, as plantacións de café e os arrozais. Coñecer as súas xentes un chisco e observar a súa natureza.

Estiven tamén en Kalimantan, a zona de soberanía indonesia de Borneo. Aquí coñecín a selva máis impenetrable –unha das últimas selvas chuviosas do planeta- e puiden observar os orangutáns. A selva sorprende pola súa escuridade, polos ruídos continuos, pola túa exposición como ser vivo ante un elemento que descoñeces e que pode máis ca ti.

Nun espazo máis viciño, vivo á beira do río Ter e desfruto das devesas do Ter ao seu paso por Bescanó, Salt e Girona. Trátase dunha zona de bosco de ribeira, cunha grande diversidade de anfibios, perquenos reptis, tamén xabaríns, lontras, cigoñas e uns falcóns que se deixan ver ás veces. O fermoso deste lugar é experimentalo

no día a día, camiñando e desfrutando do paso das estacións.

Está a Terra soa no universo?

É un feito probado que non. Se a pregunta é “hai vida noutro planeta que non sexa a terra” a resposta é que si. Sabemos de feito que chegaron bacterias en restos de meteoritos, porén a vida “alienígena” existe, e está probado. Outra cousa é se veñen pequenos seres de cor verde a visitarnos, diso non estou tan certo. Malia todo, existen no universo decenas de planetas con condicións semellantes ás da Terra, onde se podería ter dado unha forma de vida semellante, pero iso non o podemos inda afirmar.

O marxismo, a súa actualidade... vale unha dictadura do proletariado?

Creo que é unha terminoloxía que xa non convoca nada e a ninguén. As clases sociais existentes son moito máis complexas que unha simple pugna de poder entre burguesía e clase traballadora. Trátase dun entramado moito

diverso de class medias-baixas, parados, asalariados, precarios, clases máis ou menos propietarizadas, desposuidos varios, migrantes, traballadoras (sobre todo traballadoras) subproletarias, marxización... Engadiría que tampoco se pode falar dunha esquerda que estea a plantexar un sistema que non sexa pluripartidista.

Pertenzo a unha xeración e un núcleo de xente que tivo que contrargumentar abondo para manterse nas coordenadas dunha esquerda minimamente digna e non claudicante. É dicir, ser marxista cando acababa de cair o Muro e se acababa de executar ao matrimonio Ceaucescu era difícil de soster. Pero algúns mantivemos o tipo como puidemos e abrazamos novas visións que principalmente proviñan do mundo antiglobalización e dos movementos sociais e políticos latinoamericanos (zapatismo, bolivarismo, forums sociais mundiais, municipalismo alternativo, etc.).

Pero si que creo que é vixente todo un legado de consecucións derivadas das loitas sociais que parecían esquecidas pero que hoxe son

absolutamente razonables dado o retroceso que vivimos no eido social.

A primavera de Praga, os tanques... terías participado?

Teño a sensación (de novo exercicio ucrónico) que tería participado pero do lado perdedor. Os poetas somos os primeiros en participar das revolucións pero tamén os primeiros en morrer nelas.

Cal foi o libro que máis veces liches?

Relín moitas veces a obra poética de Valente, podería dicir o mesmo da obra de Paul Celan, da obra de Alfonso Pexegueiro. Pero quizabes a quen máis relín ao longo da miña vida foi a Alejandra Pizarnik, toda a súa obra (diarios, poesía, narracións, cartas...).

Tamén relín poemarios que non acadei entender. Podería dar nomes.

Por que te sintes fascinado?

Pois sentínme fascinado por xente moi anónima, pero entendo que é preciso falar de nomes que poida compartir. Na poesía por Valente e Pexegueiro, que xa citei na anterior pregunta. Tamén podería falar dalgúns poetas cunha obra peculiar como podería ser o caso de Manoel-Antonio, Arthur Cravan, Anaïs Nin, Thomas Chatterton, Emily Dickinson...

Enmudecer, traxicamente, cando é imposíbel falar?

Curiosamente é algo que me acontece cíclicamente. Durante un tempo perdía a voz varias veces por ano. Mesmo cheguei a pasar periodos de quince ou vinte días sen voz. A última vez que me aconteceu pescudei sobre artistas que perderan a voz nalgún momento das súas vidas. Entre os afónicos, mudos ou afásicos (dependendo do caso) apareceu xente coma Michelangelo Antonioni, Efraín Huerta ou Aldous Huxley, que perderon a voz nalgún momento das súas vidas por motivos diversos.

Por outra banda, hai unha outra mudez que me interesa que é a de J.D. Salinger por exemplo.

Abandonar a palabra cando non se ten nada millor que dicir, que foi o caso de Salinger que decidiu deixar de publicar. A mudez paralisante que podería ser a de Carmen Laforet, ou o abandono da poesía de Rimbaud. Todas estas posibilidades sempre estiveron abertas en min, quizabes por extensión da miña tendencia física a perder a voz.

Podemos coñecer a alguén cunha mirada?

Direi que si, porque creo na existencia dun coñecemento que non é saber. Algo que acontece no poema pero que tamén acontece fora del.

A que persoas “célebres” invitarías a unha festa?

Fixéronme esta mesma pregunta unha vez e dixen que a Patti Smith. Acto seguido, a persoa que me preguntou buscou en google e espetou: “pero se é unha vella!”. Eu respondin: “xa che gustaría ser vella como Patti Smith”.

Cres nos signos do destino?

Non creo no destino, non creo nun camiño previamente marcado, nin no determinismo da predestinación. Esa idea extraída do romanticismo ten unha base fundamente relixiosa nas igrexas reformadas do centro e norte de Europa, pero tamén é consecuencia dunha forma (tremenda en moitos casos) de observar a vida. Se un ve o “Festín de Babette” ou le a Schille, entende que haxa unha especie de tendencia ao “fatum” nesas latitudes. No caso atlántico habería outras posibilidades, como por exemplo o fado na música. Pero véxome como un escéptico ante este tema. Creo la liberdade.

Seguindo coas revistas. Nomeas Dorna. Podes comentarme o seu estilo, fins, etc?

Tiven a miña primeira oportunidade de publicar algo cando Mario Regueira e Lorena Souto entraron no consello de redacción de Dorna. É unha revista que se converiu nun referente no eido poético en lingua galega. Non se entende a poesía galego dos últimos 30 anos sen Dorna. Foi unha boa e grande aprendizaxe para min, pero tamén adoece de ser un escaparate para ler

entre poetas. Debería chegar ao público dun xeito máis accesible, non por contidos senón mellorando a distribución. Dígoo porque a revista creou “axenda” e todo o mundo a agarda ano tras ano. Facer un paso adiante na distribución e atopala en calquera librería do país sería importante para ampliar público e capacidade de difusión de ideas.

A viaxe a parís,... pensas que é doce e amarga? Que sabor ten parís?

Durante un tempo fun visitando Londres e París case cada ano. Superadas as visitas iniciais, onde cadaquén tenta coñecer os trazos identificativos da cidade, pasei a facer visitas puntuais co gallo dalgunha exposición no Pompidou ou con algún obxectivo concreto, por exemplo ir de librerías. Xa sei que pode paracer snob, pero a posición de Girona permite facer isto por proximidade con Francia pero tamén con outros puntos de Europa por termos alta velocidade e tamén un aeroporto conectado con moitos destinos en Europa.

París ten o pouso da Commune , dos poetas do XIX, da emigración da *françafrique*, dos restaurantes vietnameses, das películas da Nouvelle Vague, dos cemiterios monumentais, da banlieue da LCR, das carreiras polo metro. Unha das primeiras lembranzas que teño de París é durmir nunha pequena rúa próxima ao metro de Colonel Fabian, nun antigo hostel onde se almorzaba pan con manteiga e café so, e onde os canos da calefacción estaban á vista. Perdernos polas rúas (hoxe existe google maps), e mercar tarxetas de teléfono nos “Tabac” (hoxe iso tamén está solucionado).

A linguaxe. Estamos atrapados nela? E sendo así, como sair, como liberarnos?

Falo disto noutra pregunta. Na linguaxe non estamos atrapados porque ten posibilidades infindas e porque é unha ferramenta de coñecemento poderosísima. O problema que temos non é como liberarnos senón como liberala, como liberar a linguaxe. Velaí a tarefa principal da poeta e do poeta. Blake fixo mención aquilo de abrir as portas da

percepción, pero tamén Valente, tamén Pexegueiro, tamén María Zambrano...

Non queres ser ninguén. Como o consigues/conseguirás?

Non é un propósito. É algo que simplemente son. Nun comentario que se fixo no Diario Cultural da Radio Galega co gallo do meu libro “Poesía (modelo para romper)”, Albacid dixo de min que era un poeta “descoñecido nos círculos de socialización literaria”. Penso que acertou. Non frecuento tales círculos, se é que existen.

O meu único ofrecemento, e a miña única aposta está no texto poético.

As sociedades actuáis, son máis desiguais que antano? Mesmo no medioevo. A instauración do suxeitos como termo político e xurídico non leva implícita a igualdade. Aumenta a desigualdade co capitalismo?

As desigualdades xa existían. Quen pense que nas sociedades primitivas se vivía nunha especie de paradiso igualitario está moi

equivocado. Xa existían xerarquías, explotación e discriminación de xénero.

Agora ben, no capitalismo o que acontece é que nun modelo económico que precisa unha continua expansión as desigualdades medran. E medra tamén todo un aparello complexo que xustifica, castiga e vixia.

Ao respecto da doutrina política. O termo anarco pode levar outro aparelado: anarco-capitalista, anarco-comunsita, etc. Quizáis te achegues ao anarco-galeguismo?

Si e non. É dicir, non me molesta que se me vincule a ideas libertarias pero son consciente de que para que exista o termo “anarco-galeguismo”, o mundo libertario, as persoas libertarias deben levar a cabo unha serie de debates que en Galiza non se deron. É dicir, eu pensó (e critico) que o mundo libertario en Galiza debe ter unha idea da nación e do seu dereito a ser e a emanciparse coma tal. É dicir, que se defenda a liberdade do pobo galego do mesmo xeito que desde o espazo ácrata se defende a libre determinación do Kurdistan, do

Sahara Occidental o de Palestina. O problema é que estes debates non se deron inda. Engado que tampouco parece un espazo preocupado polo idioma, ou cando menos debería mostrar un interese polas reivindicacións lingüísticas do galego.

A base da miña formación é marxista. Outra cousa é que sinta, respecte ou participe de certos conceptos que proveñen do socialismo utópico, da anarquía, do anarcosindicalismo, etc. E estes conceptos están incorporados á miña bagaxe persoal porque creo que poden ser bos principios éticos e rectores da miña visión da “polis”. Así que, conclúo, que gustaría desas dúas cousas. Que en Galiza haxa un espazo ácrata rico, participativo e implicado na emancipación do país, e ao mesmo tempo nun soberanismo empapado dos principios éticos e humanos do mundo libertario.

Falas dos anos 90, como anos insípidos; pola contra é o nacemento do post-punk: fugazi, Sonic youth, aquí no estado Aina,... téis interese por esta escena?

Eu creo que eses exemplos que citas foron seguidos por min na miña primeira mocidade. E si, obviamente foron do meu interese. Fugazi véxoo máis dos 80, e a Sonic Youth (cunha longuísima traxectoria) tamén, e ubicados máis ben no “noise rock”.

Tamén seguín o chamado Rock Radical Basco, dos 80 e 90. Algúns grupos indie da movida asturiana dos 90, como poderían ser Manta Ray. E todo iso, mesturado con influencias algo mais antigas e que proviñan do mundo anglosaxón: Lou Reed (na etapa da Velvet e despois), algo do Hard-core dos 90, do grunge, da música folk americana, do punk británico...

Logo optei por ampliar o abano e diversificar. Escoitei moitos cantores e cantautores latinoamericanos: Silvio Rodríguez, Noel Nicola, Victor jara, Atahualpa Yupanqui, Jorge Cafrune, Chabuca Granda, León Gieco, ... Tamén fados, chanson française, canzone melódica italiana, música gnawa, Toumani Diabaté, gagaku, ...É dicir, moita variedade.

Finalmente, e supoño que por herdanza familiar, reentrei na clásica. Creo que a clásica ten un punto abstracto que a une irremediabilmente á poesía. Aquí as referencias son múltiples. Xa citei a Eleni karaindrou, a Pau Casals e a Bach, pero incluíría Chopin, Schumann, Telemann, Donizzetti, Verdi, Scriabin ...tantísimos.

O impacto no planeta, débense aplicar medidas desaceleracionistas?

Por suposto, é algo que aprendín tarde. Malia a miña suposta formación marxista, penso que hai un esquecemento por parte dos marxistas de xeracións anteriores á miña do que significa a destrución do medio natural e o colapso climático. O chamado socialismo real non tivo unha preocupación polas súas políticas medioambientais nin polo resultado da explotación dos recursos naturais. Alén diso, deuse en países da periferia económica (Cuba, Vietnam, China, leste de Europa) cousa que tamen propiciou certas urxencias e certos erros de tratamento dese impacto. En conclusión, os que recibimos formación marxista nos 90

comezamos a pensar nalgo máis que unha sociedade na que as clases sociais fosen abolidas senon que se comeza a pensar en cambiar todo un modelo alén de xerar inxustizas destrúe o planeta.

Daquela creo que é preciso comezar a pensar e ensaiar o cambio. Un mundo cun gasto enerxético un 30% inferior ao actual cambiaría moitas das nosas percepcións do día a día, e lonxe de ser unha alternativa máis ou menos viable, será unha realidade a curto-medio prazo. O esgotamento das enerxias fósiles está a conducirnos cara este horizonte. As grandes corporacións mundiais xa están a pensar en como xestionar esa transición. Depende de nós se queremos que esta transición enerxética sexa encabezada por unha sociedade crítica e consciente ou polos grandes capitais. No meu caso é evidente que creo nun cambio de modelo que asuma o reto desta transición con medidas que permitan decrecer pero mellorar a calidade das nosas vidas. Nisto é patente que hai que dar un cambio no modelo de mobilidade, no consumo, na xestión pública dos residuos e da auga, impedir a destrución do territorio. Creo

que se trata dunha serie de cuestións que deben estar na axenda dos cidadáns e das organizacións políticas da esquerda.

Tunez, marrocos, Turquía, indonesia, malasia, deixámolas para outra conversa?

Para nada, estou aberto a falar de todos estes lugares e de moitos máis.

Que temas abordarás nas túas próximas obras?

Seguirei a tocar universais. Fago miña a máxima do director de cinema finlandés, Aki Kaurismaki, que sinala que debemos facer obras entendibles e tocar temas que abranguen a unha boa parte da humanidade malia as diferenzas culturais. E niso estou, tentando facer bos poemas que se cadra sirvan a alguén e se incorporen á experiencia vital da xente. Seguramente non acadei nada disto, pero no ensaio está tamén parte do goce da escrita.

O tempo.. o tempo perdido (marcel Proust), como podemos loitar contra iso?

Teño unha nboa amiga, moi bohemia ela, que di que o tempo non se perde nunca, que o tempo simplemente está. Eu non teño unha visión saudosa nin nostalgica do pasado, pero en troques si que teño un exceso de presente e unha angueira de futuro. Non loito contra un tempo “malgastado” se é que iso existe. Mesmo podería reivindicar o dereito á pereza e ao “dolce far niente”. Creo que estamos nun presente cheo de inputs, demasiados. E creo que os meus desexos para o futuro non son nada ambiciosos no persoal pero si no colectivo.

A atmósfera, o que envolve as acción, cal é a dos teus poemarios?

Ningunha, a que decida quen le. De feito hai un salto entre “Nos muros do mundo” (2012) e “Da pel sae o escuro” (poemario que gaña o Rosalía de Castro de Cornellà en 2017). Nun primeiro momento practiquei unha poesía algo requintada, moi chea de referencias que penso si que creaban unha atmosfera. Pero logo de ler en profundidade a Pexegueiro, pensei que (salvando as distancias) tiña a virtude de ser atemporal, e de non ter marcas espaciais

concretas (non todos os seu poemas, pero moitos si). Así que optei por emprender esa vía. Unha máis simplificada que xa se viña xestando desde a viaxe a Xapón (2009), e á que lle elimino todo tipo de marcas espazo-temporais concretas, e onde case non se mencionan nomes propios.

Por outra banda, e ao facer eu poemarios non discursivos (porque penso que o poema así o esixe) a “acción” que ti mencionas non se ve envolta de nada que non sexa o que o lector decida na súa interpretación do texto poético. Unha das virtudes do poema é que o lector interpreta, cousa que non acontece na música, por exemplo. Na música interpreta un intérprete (un músico), e o público mantense nun outro status. No poema non, no poema o público é quen interpreta.

A Praia, o mar, un espazo que aparece na miña obra, é o lugar privilexiado dos amantes?

Como no caso dalgúns dos filmes estivais de Rohmer, xa vexo. A praia é sempre fermosa,

especialmente en inverno. Era un lugar que visitaba boa parte do ano cando vivía en Vigo pero que teño algo esquecido. Pasei unha longa época na que non pisei a praia, 6 ou 7 anos. Despois dese tempo bañei nunha praia en Cuba, non podía deixar pasar a oportunidade. Prioricei outros espazos. Agora baño no río en verán, nun remanso do Ter onde case non hai ninguén.

A quen lle diría au revoir, a quen a plus tard?

Eu díxenlle “au revoir” a moita xente. É máis, fíxeno “á francesa” como se di vulgarmente, sen despedida formal. Non teño inconvinte en pasar páxina. Recoñezo ser drástico en moitos momentos, pero penso que foi preciso para avanzar. Grazas a deixar atrás algunha xente podo dicir que me puiden desenvolver no eido no que realmente desexei facelo desde ben novo. Eu dixen nunha entrevista a Montse Dopico, co gallo do Premio Nacional Pérez Parallé de 2018, que non houbo outra cousa que eu desexara ser que non fora un poeta en lingua galega.

E “a plus tard”, pois dígollo á xente que me rodea moitas veces. Sei que son peculiar, esquivo o contacto, son escéptico para as relacións persoais e sociais. Así que pido desculpas a esa xente a que lle digo “a plus tard” por medo, por timidez, ou por desconfianza non fundada.

Cres nun mundo desmilitarizado, na paz mundial?

Por suposto, non creo no poder violento, xerárquico e uniformizador dos exércitos. Creo nunha paz que non sexa opresora nin cómplice do atropelamento dos pobos. Poño por exemplo a desexada paz en Siria. Se esa paz conleva deixar so ao pobo kurdo, sería unha paz ficticia ou cando menos incompleta. “Si vis pacem...”

As guerras son cousa tamén do patriarcado. Pertenzo á primeira quinta que xa non ingresou no servizo militar obrigatorio. Iso foi consecuencia directa das decenas de milleiros de insubmisos e obxectores que houbo no Estado Español. Grazas á afouteza desa xente

eu puiden non ter que poñerme o uniforme do exército español.

“Midnight in paris”... a que época che gustaría trasladarte?

Vin “Midnight in Paris”, nun voo de París a Bangkok mentres sobrevoaba o Mar Negro e tomaba un viño (sic!). É dicir que non fun ver esta película ás salas de cinema, pero gostei dela. Xa sei que non se trata do mellor Woody Allen pero penso que é o tipo de película que queda entre nós por algún oculto carisma.

Direi, por entrar no xogo, que gustaría de ter vivido no Istanbul do XIX que vistaba Pierre Loti. Tan cheo de contrastes como pode ser agora: viaxeiros de Europa e Asia, o Orient Express, as mesquitas, o Bósforo, o Corno Dourado, Topkapi, Dolmabahçe, o Gálata...

A distopía, gusto de ursula k. le guin, é a materia literaria propia da fin do xx e comezos do xxi?

Diría que a construción de mundos imaxinados é un exercicio literario propio das grandes figuras da escrita. De Faulkner a Tolkien, pasando pola devandita Ursula K. Le Guin, Stanislaw Lem, Manuel de Pedrolo, etc.

Admiro a quen ten esa capacidade. Na escrita é preciso “crear mundo” sexa a través dese recurso ou doutros. Poe crea mundo, Cortazar creou mundo, as Brontë, Kate Chopin...

A utopía, en contrapartida, é a esperanza destes tempos?

Non vou dicir a frase de Galeano, que xa é coñecida dabondo, pero a utopía ten ese aquel de escapar sempre. Como o poema, os bos poemas fuxen de nós, e a utopía sempre se alonxa. Hai quen ve iso como unha condea, un imposible. Eu son dos que cre que serve para non perder o rumbo .Non hai problema, procuraremos o seu horizonte, sen descanso.